

doch maakten
bruik. Bij de
elke zaken be-
oordeeld had,
mochten alleen
ormeerden. De
en op den ach-

zuivere gevolg
men in dit ge-
afwijking van

stemming mild

arheid wilde

ag ook gezien

chtelijk rapport
telling van de

antisch rappor-
ers zijn heen-
ich opnemen,
ogen krugt —

t, dat de voor-
et nog minder

ep in, dat de

r van het stre-
lenis aan den
hangen.

n niet ten on-
als den hoofd-

orden gekonk-
rechtelijke is

s. dogmatische.
eid werd alles

ukken gegeven
wingen toeko-
rechtelijk rap-

apport en zijn
zelfde eenpa-

der kerk voor

HEPP.

T.

ff.

Antwerpen, die
artikelen gaf
tische waarde,
n lezingen aan
ter uitgave af-

van het boekje
cus van Assisi-
stichter is ge-
Franciscanen,
beteekenis.

len „het geheel
te levensschets,
die in dit ge-
ouden zijn aan-
kje, zooals het
z'n betekenisse
ste man is, om

Zelf een dicht-
vorige publi-
e van de Fran-
in z'n studie
ontbreken vind
chouwing over
n heilige.

n poging doet
nciscus aan de
at deel van de
n denken wil",
e ligt de recht-
der uitgebreide
usliteratuur.

zen, hoezeer bij
ling voor Fran-
elling met een
i dezen groote
emeens bewon-
ge, ook bij hen,
wordt hij ge-
g, die weldadig

een psycholo-
r vindt die in
van Franciscus
zijn sentiment.

vooral ook in het feit, dat hij „een natuurmensch“ (is geweest) van een heel bijzonder soort, met al het dichtelijk-natieve, dat zulke menschen als een licht van binnen uit omstraalt. Waar nu het aesthetische „de gevoelige plek“ is van den modernen mensch, is het duidelijk, dat men in de Franciscus-verschijning iets vindt, dat bekoort en dat men, bij de tweeperige voorliefde van onzen tijd voor mystiek, in dezen mysticus een object van verheerlijking ziet.

Eensdeels critisch tegenover deze verkeerde, althans eenzijdige beschouwing, maar vooral positief belichtend, doet Ds Wolf deze eigenschappen van Franciscus zien in de ontwikkeling van diens leven en denken. Dit deel, het voornaamste van het boekje, munt uit door fijnheid van kleur. De Franciscusfiguur gaat voor ons leven, als we deze bladzijden lezen, we zien hem in zijn karakter, in zijn opvattingen over de kracht van het Christelijk geloof en in zijn levenspraktijk, die een spontaan beleven is van wat hij als zijn roeping gevoelt. Scherp komt uit het geniale van zijn schepping: de bedelorde, het fijn-psychologische van z'n „huwelijks“ met de armoede, dat niet een onpractische, ietwat zonderlinge dichtelijke buitenmissigheid is, maar een kracht-daad, iets heroïsch, openbaring van levend geloof en tegelijk opwekking tot geloofsbetooning. Bijzonder goed wordt belicht de moeilijkheid, die een niet-begrijpen van de Franciscus-gedachte den heilige berokkent van de zijde der Roomsche kerk zelf, moeilijkheid, die hem persoonlijk treft, maar die vooral ook de orde in haar groei belemmert. En tegen dezen donkeren achtergrond door Ds Wolf sober, maar juist daarvoor zoo sprekend geschilderd, rijst helder en bekoorlijk de figuur van Clara, de gravin van Assisi, de eerste volgelinge, die de steun van Franciscus' arbeid is geweest, die ook zijn trouwe hulp was in zijn laatste levensdagen, donker door smart van lichamelijke en geestelijke lijden, maar licht weer door de extase van zijn verklaard gelooven.

Er is in dit alles iets teers, iets van die fijnheid, die zoo voortreffelijk is weergegeven in de Franciscus-schilderijen van Fritz Kunz. En de woordkeus van den Auteur is even treffend als de kleurschakeering, die Kunz heeft weten te vinden.

Het is zeker niet een makkelijke taak St-Franciscus te doen zien, zooals hij moet worden gezien, door soms zonderling-aandoende gedragingen en week gevoelens heen toch een kracht-figuur, een man van stil en penzaam peinen, maar ook van verige woorden en sprekende daden. Welnu, het is Ds Wolf uitnemend gelukt hem zoo te schilderen en de betekenis van dit wonderbare leven in mooie bewoording te belijnen.

In het tweede gedeelte van zijn studie toont Ds Wolf aan wat wij van Franciscus kunnen leeren. En dan bepleit hij een „houding van oprechte bewondering, een dankbaar en juichend aanvaarden van zuivere schatten en glanzende gaven, die God door dezen man ons heeft willen geven“. Want „in een tijd van vermechaniseering der natuur en statistische natuurbeschouwing kan hij een fijne geslacht zijn en een heilzaam paedagoog tot een zuiverder natuursentiment en een meer deemoedig broederschapleven tusschen de menschen“.

Natuurlijk heeft hij zijn eenzijdigheden gehad, is ook zekere waakzaamheid geboden bij onze appreciatie. Maar „de Franciscanische geest is het symbool ook van een Calvinistisch levensideaal“, in zijn verhouding tot de wetenschap, die voor Franciscus dood is, zonder de liefde, in zijn theologisch beschouwen, waarvan de lof Gods het centrum vormt, in zijn liefde tot de natuur, waarin hij „God als den klaren Bron van alle leven en vreugde“ ziet en doet zien. In dit alles „greep hij (spontaan) vooruit“, zegt Ds Wolf, „naar deze Calvinistische gedachte, dat de genade de natuur niet oeverdrukt of vernietigt, maar opheft en veradelt“.

En dan is er nog iets. In de gelukkige wijze, waarop Franciscus natuur en genade heeft kunnen verbinden, heeft hij als het ware kunst en kerk in zijn dagen met elkander verzoend. Ook in dat opzicht heeft hij aan onzen tijd iets te zeggen. Want „kerk en kunst zijn twee polen, waartusschen in onze dagen een probleem wordt uitgereikt... In de verzoening van deze beide zou werkelijk een stuk dageraad opgaan, de morgenstond van een vrolijke, nieuwe jeugd“.

Zoo omschrijft Ds Wolf de betekenis van Franciscus ook, juist voor het Calvinistisch denken. En, al zou hier en daar eenige nadere uitwerking goed geweest zijn (b.v. in het critisch gedeelte), om eenige meerdere bewijsovervoering gewenscht, (b.v. ten aanzien van de sociale betekenis van Franciscus voor onzen tijd); al zouden we niet alle beweringen zonder meer onderschrijven, (b.v. over de virtuositeit van F.'s religieuze genie), we zijn den Auteur dankbaar voor deze verhelderende studie, die van kennis en inzicht, maar ook van liefde tot het schoone getuigt en in dat schoone God doet ontmoeten.

Een afzonderlijk woord van waardeering komt toe aan de uitgeefster voor de smakvolle, aesthetische verzorging van deze uitgave. In den keurigen eenvoud van het toch zeer gedistingeerd werkje is iets als een ideaal bereikt.

H. Uitg. Mij. „Holland“, Amsterdam.

Een groot gezin, door G. Ingwersen.

De bekende Schrijver van Christelijke jeugdlectuur — zulke Auteurs hebben we niet minder noodig dan hen, die ons aesthetische studien schenken —, mej. G. Ingwersen, heeft eenigen tijd geleden weer een nieuw boek uitgegeven, „Een groot gezin“, voor 16- à 17-jarigen bestemd.

In dit prettig, natuurlijk geschreven verhaal leeft het gezin van dokter Ebeling en leven jongens en meisjes, zooals we ze in onze eigen omgeving kennen: een egoïst, een haantje-de-voorst, een mondje-gauw, een wildebras, een nuffe, allen geteekend met een fijnheid van visie, die op toegewijde waarneming berust. Ieder van hen heeft zijn (of haar) eigen gebeuren, dat met alles wat de anderen beleven en waar ze, als leden van hetzelfde gezin in deelen, een boni en zeer afwisselend tafereel oplevert, voor de jonge lezers van 't begin tot de laatste bladzij toe interessant. Mej. Ingwersen heeft in dit verhaal uitnemend den toon weten te treffen, die jonge menschen luisteren doet (een kunst, die vele „jeugd-auteurs“ niet verstaan). Want zij zocht haar kracht niet in het quasi-avontuurlijke (dat de jonge lezers onmiddellijk als „in elkaar gezet“ ontmaskeren) maar in de werkelijkheid van het jongens- en meisjesleven. En dan is het vooral haar verdienste, dat ze de moeilijkheden doet zien, waarmee de jonge menschen te worstelen hebben, de karakterfouten in 't bijzonder, en, wat nog belangrijker is, dat ze ook den weg wijst, die tot de oplossing voeren kan: gebed en gehoorzaamheid. Beide, de kracht van het gebed en de zegen der gehoorzaamheid, spreken duidelijk in dit boek, zonder dat de natuurlijkheid van het jonge leven verloren gaat. En in de teekening van de ouders, van een verstandigen, meelevenenden en begrijpenden vader en een tactvolle, zachte moeder ligt voor ouderen een les, belangrijk genoeg, om dit boek ook voor hen van beteekenis te doen zijn.

Men vraagt allerwege naar goede lectuur, die de jongeren bekoort en tegelijk verrijkt — hier wordt ons een boek geboden, dat aan die vraag tegemoet komt en in onze christelijke gezinnen volkomen op z'n plaats is.

C. T.

5 bij N. V. Boekhandel W. ten Have, Amsterdam.

PERS-SCHOUW.

Dr J. C. de Moor. †

Nóg een lezer zendt mij een bijdrage uit den litterairen arbeid van wijlen Dr J. C. de Moor. Ook aan deze geef ik, den inzender dankend, gaarne een plaats. Het is een bewerking van den eerste der „Dreams“ van Olive Schreiner, zie „Ons Tijdschrift“, jrg. 9^e.

De Verloren Vreugde.

Aan 't zeestrand alle dagen Leven zat.
Zonlicht omscheen haar, zachte zeewind streefde
Haar blonde lokken, 't golfbewegen speelde
Aan hare voeten. — Maar zij wachtte op wat
Zij niet kon zeggen, doch gestaag bleef wachten....
Tot 't hoofd haar op de knie zonk, en z' insliep
Gestaag nog wachtend.

Dan op eenmaal liep
Een kiel op 't strand, en Leven voelde een zachte
Beroering eener hand. Zij beefde en zag
Diep in de vreemde, wijde zonnemoen
Van Liefde, en wist op wien zij had gewacht.
In dit ontmoeten is Vreugd voortgebracht,
Het warme, zachte kind....

En in hun oogen
Niets anders dan: „Voor eenwig d'uwe“ lag!

Toen kwam een tijd — of 't weken, maanden waren,
Wie zal het zeggen? Liefde kent geen tijd! —
Dat Vreugde anders werd; niet zoo verblijd
Was nu haar spelen; d' oogen wilden staren
Ver over zee. Schoon Liefde en Leven zagen
Hoe 't anders werd; zij maakten zich wel diets:
„Morgen zal 't beter zijn“, en zeiden niets.
Doch droefer werd hun Vreugd-kind alle dagen.
Eens toen ze ontwaakten, was het kind er niet.
Alleen een vreemde kleine zat in 't gras,
De oogen wijd geopend, droef en zacht.
Zij letten niet op haar, doch, hun verdriet
Bitter uitschrijfend, zoekend waar Vreugd was,
Hebben zij Vreugd voor zich verloor'n gedacht....

De vreemde kleine vatte beider hand,
Verbond hen nauwer, en zij gingen samen
Nu verder, Vreugde zoekend.

Waar ze ook kwamen,
Of scherpe rots hen wondde — of 't heete zand
Der woestenij hen schroeide, nimmer bleek
De vreemde kleine een last; zij hielp hen gaan.
Blink op den tocht in Leven's oog een traan,
Die werd weerspiegeld in haar oog. Bezweek
Ook bijkans Liefde, zuchtend: „verder niet....“
„'t Is alles donker vóór mij, 'k zie geen dag....“
Dan wees haar rozevinger 't blijde licht
Dat op de heuvelen scheen. En 't bleek gezicht
Stond immer peinzend.... Om de lippen lag
Een stille glimlach van sereen verdriet....

Toen zij nu kwamen in het zwart ravijn
Waar dik de sneeuw ligt, en d' ijskegels aan
De rotsen hangen — Liefde en Leven gaan
Altoos langs wegen, die vreemd-angstig zijn —
Greep zij hun handen, warme z' aan haar borst
En trok hen zachtens voort tot z' in het land
Van zon en bloemen kwamen, en haar hand
Hun honig bracht uit hollen boom, hun dorst
Door water stilde, dat z' in liebelaren

Hun bracht, en lachend bloemkransen wond
Om hunne hoofden. Zoo had Vreugd hen eerder
Beroerd, maar deze ving'ren drukten teerder....
Soms, bij 't herinn'ren, in hun oogen stond
De wensch te lezen haar nog eens te ontwaren....

Zoo kwamen ze eindelijk waar Nadenken zat,
De vreemde oude, die altijd 't gezicht
Laat rusten in de hand. Zij steelt het licht
Uit het verleden voor de toekomst.

„Wat
Is, Wijze, met ons Vreugde-kind geschied?“
Zoo riepen Liefde en Leven: „'t was zoo'n blij
„Zonlichtend wezen, — en nu hebben wij
„'t Verloren.... Om wat zonde? Zal 't verdriet
„Dan nimmer enden? O zeg Gij ons waar
„En hoe wij zoeken moeten.“ — D' oude dan:
„Wilt gij om Vreugd 't erlangen deze opgeven?“
Maar als in doodstrijd riepen Liefde en Leven:
„Neen, dat niet, want wél zonder Vreugd kan
„Ik leven, maar gewis niet zonder haar....“

Toen sprak de oude: „O gij dwaze blinden!
„Wat g' eens bezeten hebt, bezit gij nog!
„Eerst juichte 't wezen blij en dartel, doch
„'t werd anders toen 't de kou moest ondervinden
„Der lange nachten en het felle zegen
„Der heete dagzon. Maar gij wildet niet
„'t Veranderen merken, totdat 't groot verdriet
„Der scheiding kwam, wij gij haar niet kondt brengen
„Zonder verandering door de woestenij....
„Dezelfde Vreugd was nog met U tezaam,
„Maar ouder, toen u 't schijnbaar afzijn griede.
„En 't zoete, teere kind, dat aan uw zij
„'t Laatst heeft gewandeld — weet nu, dat haar naam
„Is Sympathie; zij is Volmaakte Liefde!“

Breda, 7 Maart 1904. J. C. DE MOOR.

De Lingbeek te Loosduinen

In verband met wat ik citeerde in de persschouw van 26 Februari uit een rede van ds Lingbeek, gehouden te Loosduinen, schrijft mij iemand:

Leiden, 3 Maart 1926.

Weledele Heer!

In „De Reformatie“ van 26 Febr. trof ik aan onder de Rubriek Persschouw een Hoofdde: „Bijdrage tot de kennis van de geschiedenis der verleugening van Nederland.“ Van die verleugening bleek me echter niets. Ik meen dan ook, en U houde mij dit ten goede, dat dergelijke uitdrukkingen zonder verder bewijsoverlevering in onze Christelijke bladen niet thuis behooren.

Ook het Verslag van „een lezer“ geeft dit bewijs m.i. niet.

Toen Dr Kuyper nog vrijzinnig was, zal er bitter weinig liefde voor de Ned. Herv. Kerk zijn geweest en na zijne bekeering, al evenmin, daar hij bij eventueel conflict er niet voor terugdeinsde desnoods die Kerk te verlaten.

Welk boek Ds Lingbeek op het oog heeft gehad, weet ik niet; ik laat het dus verder buiten beschouwing.

Het verhaal over de Friesche dominé klinkt mij zeer waarschijnlijk.

Immers dat het conflict der Joleantie totaal onvoorzien uitbrak, is al even onwaarschijnlijk, als dat het louter toeval zou geweest zijn, dat juist te Amsterdam dit plaats had, waar Dr Kuyper en Mr de Savornin Lohman gereed stonden.

Eenige bekendheid hoe de Joleantie vaak ontstond is voldoende het twijfelachtig te vinden, dat de massa van eenvoudigen in den lande voldoende rekenschap kon geven wat ze deed.

Zoo herinner ik me b.v. hoe iemand zijn overgang aldus grondde: „Ze deden het in mijn buurt allemaal“ Dat (misschien ten beloeve van Rome) een deel uit art. 36 N. G. is geschript, is tenslotte een feit. Bovendien om op grond van een verslag te spreken van verleugening! Misschien is de qualificatie juist, doch zooals in 1886 is ook thans nog voor vele de Joleantie een zonderlinge gebeurtenis.

Mijn beleefd verzoek is dan ook, een en ander nader toe te lichten, of de qualificatie terug te nemen.

Bij voorbaat dankend, hoogachtend,

Leiden.

C. A. P. M.

Ja, nu kunnen we wel breed gaan redeneren. Maar dat helpt toch niet. Wanneer daar in een krant, die ds Lingbeek verslaat, gesproken wordt van „sluweheid“, „listigheid“, „niets voelen voor de kerk, waarvan men predikant is“, en al dat fraais wordt opgedischt door iemand, die moest begrijpen, dat duizenden hem niet den man achten om karakters te teekenen, vooral niet van „gescheidenen“, dan blijft er niets anders over, dan een verwijzing naar de feiten. Wie achter den spreker, den schrijver, den reformator Kuyper dan een soort hypocriet wil zoeken, dien kan geen mensch overtuigen van het tegendeel; alleen verliest hij een beetje al te veel van zijn waarde in het oog van wie hem hooren. Inzender leze tegenover ds Lingbeek's fantasieën, o.m. de Kuyper-Bibliographie, van ds J. C. Rullmann, vooral de eerste hoofdstukken (uitg. Bootsma, Den Haag) en van denzelfden schrijver De Joleantie (uitg. Kirchner); ook de bij den heer Kok te Kampen verschenen Predicatieën van dr Kuyper, welke door henzelf later juist voor de biografie van betekenis genoemd zijn, en moet dan verder zelf maar uitmaken, of hij gelooft in de qualificaties, waarmee ds Lingbeek zich zoo ongeveer altijd blameert, als hij een pen op papier zet of den mond opendoet, om zijn bedenksels over „de gescheidenen“ los te laten. Inhooverre het volk altijd begreep, wat het deed, is een vraag, die voor mij pas interessant geworden is, als inzonder ook duidelijk maken kan, dat allen, die gebleven zijn, begrepen, wat de kwestie was. Het wordt tijd, dat men eens weer wat aan de geschiedenis gaat doen. Dr Kuyper is zijn schrijvers-loopbaan ook met de geschiedenis begonnen; en hij kreeg er goud voor. Da Lingbeek dingt ook naar goud met een beschrijving van de Joleantie.

Artikel 36 — misschien ten beloeve van Rome? Neen, geachte inzender: zie geen sporen. Lees maar